

PhDr. Bohumil Baďura, CSc.

Oponentský posudek diplomové práce

Jiří Frýda, Politický a ekonomický kontext piraterie u amerických břehů. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Středisko iberó-amerických studií, Praha 2006. 100 stran.

Jiří Frýda zkoumá v několika tématických celcích problematiku pirátství, jejíž aktéři, podporovaní do značné míry státní mocí, pocházeli z různých evropských zemí. Autor při tom vychází z literatury a vydaných pramenů - o některých základních dílech ke zkoumání tématu informuje již v úvodu, v plném rozsahu pak v seznamu použité literatury a pramenů.

Většinou jde o díla v anglickém jazyce, která jsou mu zřejmě jazykově bližší, jak je patrné z některých míst jeho práce. Z nich čerpal i poznatky o pirátství, jeho podmínkách a výsledcích, z jiných zemí, třeba z Francie, jejíž historiografie není v jeho seznamu vůbec zastoupena, ani stěžejním dílem Braudelovým, které bylo přeloženo do španělštiny. Pro místo, jež v jeho práci situace ve Francii a francouzská piraterie zauímají, jsou však použita díla zcela dostačující.

Ačkoliv autor praví, že jeho práce je zaměřena na úzký historický rámec alžbětinské doby, překračuje k jejímu prošpěchu toto časové vymezení - především směrem do minulosti. V kapitole Piráti a Starý svět, jdoucí do poloviny 16. století, se zabývá hlavně piraterií u afrického pobřeží. Přechází pak k základním dokumentům, které vymezily portugalský a španělský prostor pro námořní a objevitelské výpravy, tj. k bulám Alexandra VI a smlouvě z Tordesillasu i k počátkům porušování této smlouvy ze strany Portugalska, Francie a Anglie nebo jejich příslušníků, jehož pokračováním byla piraterie v tzv. pirátském pásu, tj. v Karibiku a po obou stranách pobřeží španělské Ameriky, což je předmětem další kapitoly. Následně autor v této souvislosti ukazuje, jak důležité bylo pro piráty (hovoří hlavně o anglických) Špojení s cimarrony, tj. uprchlými otroky, jejichž opevněné osady, palenques, pomáhaly řešit logistické potíže pirátů. Další zajímavou kapitolou je zkoumání toho, jak se náboženské rozdíly a Špory v Evropě promítly do mezistátních konfliktů, v nichž pirátství hrálo důležitou roli. Hlavní pozornost je zde věnována vztahům mezi Anglií a Španělskem od vlády Jindřicha VIII. Frýda se tu však zabývá i konfliktní situací mezi Francií a Španělskem, jejíž příčinou byly francouzské útoky proti pobřeží Floridy, zakládání hugenotských osad, ale i šíření protestantismu v samé Francii, jímž se Španělsko cítilo ohroženo. Stránky věnované

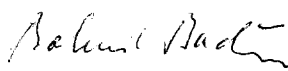
otázce propagandy přinášejí údaje o řadě prací, zvláště z pera britských autorů, jež měly zvýšit zájem o organizování námořních výprav. Oprávněně je kladen důraz hlavně na význam děl Hakluytových. V kapitole Piráti, obchodníci a politici sleduje autor propojenost zájmů těchto Špolečenských složek. Všimá si role soukromého kapitálu při organizování španělských i anglických námořních výprav a role anglického kaperství jako důležitého a nedílného nástroje anglické politiky, i když se často vymykalo státní kontrole. Zabývá se i vztahem Alžběty I. k Nizozemí, kde se anglické zájmy střetávaly se španělskými a došpívá posléze k závěru, že dlouhotrvající konflikt mezi Španělskem a Anglií vyčerpal oba národy do téměř nezvladatelné míry. V kapitole Stát a moře jedno jsou, zkoumá Frýda, jak se státní zájmy, Speciálně v Anglii projeví v otázkách Špojených s mořeplavbou, jako jednou z opor státní moci. Šlo o takové problémy, jako byla profesionalizace námořnictva, rekrutování námořníků v případě války, vzdělání pro námořní službu, velení, zákonodárství týkající se námořnictva a rozpor mezi právem a jeho vymahatelností, jež autor dokládá na několika příkladech. Po konstatování, že s nástupem Jakuba VI na anglický trůn přišel i zákaz korzářských výprav se autor v závěrečné kapitole vrací k vývoji konfliktního poměru mezi Španělskem Filipa II. a Anglií Alžběty I., jehož vyhocením bylo vyslání tzv. nepřemožitelného loďstva Filipova proti Anglii. Frýda věnuje pozornost průběhu a výsledku této nezdařené španělské expedice a připomíná ještě pirátské akce Angličanů v letech 1589-1592 s úmyslem zajmout španělskou flotu, ale s nepatrným výsledkem.

Základní, zde jen naznačené téma jednotlivých kapitol je v diplomové práci rozvedeno množstvím významných a zajímavých údajů, představujících i sondy do dějin nejvýznamnějších evropských států v 16. století. Pokud jde o samu piraterii, autor se zřídka barvitých líčení ze života známějších i méně známých pirátů, jež by patrně narušilo kohezi jeho výkladu. Největší pozornost věnuje Hawkinsovi a Drakeovi, i když nesleduje podrobně jejich cesty. Zkoumání politického a ekonomického kontextu piraterie u amerických břehů, jež bylo posláním diplomové práce, představuje ve svém výsledku nešporný přínos k naší historiografii, v níž toto téma dosud chybělo.

Mé výhrady se vztahují k formální stránce Frýdova díla. I když původní verze, která mně byla dána k posouzení, obsahující na rozdíl od stylistické zdařilosti tak hrubé gramatické prohřešky, že jsem skoro pochyboval, zda autor je Čech, byla díky P. Fochlerovi a E. Daříčkové, jimž autor za to děkuje, velmi podstatně vylepšena, naleznou se v ní chyby (jež jsem poznamenal na okraji stránek), z nichž některé vznikly asi při přepisování. Do této kategorie lze zařadit např. oslabili místo oslabil, Tordesillská místo Tordesillaská, Doriaovy, místo Doriovy, Drakeem místo Drakem, Cortéze místo Cortése, Yañezem místo Yáñezem, ,

bylo kryto místo byla kryta, mající místo majíc, námořního místo námořní, cimmarones místo cimarrones, mších místo mší, v Novém Světě místo v Novém světě, chápána místo chápáno, Guttenberg, principall, discoverie, Anna Boleyovna místo Boleynová. Některé nedostatky jsou dány absencí skloňování jmen nebo jeho nešprávným použitím: Georg von Frunsberga, z Medina Sidonia, smlouvě Medina del Campo, v Deptford a Woolwich, Rio de Janeira místo Ria de Janeiro. Někde jsou nešprávně velká písmena, i když nejde o oficiální název. Autor nevidí rozdíl mezi slovem podstoupit a postoupit, stěžovat a ztěžovat. Prohřešky jsou však i u španělských slov. Frýda na mnoha místech používá termín galeona, galeonas (v genitivě plurálu galeon, v instrumentálu galeonami), přičemž ve španělštině existuje jen slovo geleón, nikoli jeho ženský ekvivalent. Španělské slovo flotillas píše flotilas a nepřemožitelné loďstvo soustavně označuje jako armada invincible, místo invencible. Španělského velitele tohoto loďstva, sedmého vévodu z Mediny Sidonie nazývá knížetem, dodávaje, že se jmenoval Alfonso de Guzmán el Bueno. Jeho jméno bylo Alonso Pérez de Guzmán. Mezi jeho předky existoval pověstný Alfonso Pérez de Guzmán, el Bueno, ale nikde jsem nečetl, že by se tento přídomek dědil. Nepřesný je také údaj o ceduli Karla V. z r. 1559, neboť tehdy byl tento panovník už mrtev. Pro královské španělské výnosy, cedule, používá zásadně španělského výrazu cédula, z čehož mu pak vznikají potíže při skloňování - v akuzativu má jednu ceduly, jindy cedulu. Mluví také o pinasách, ačkoliv španělský název tohoto plavidla je pinaza. Nejednotnost je při jménech papežů - zatím co Klement VII byl počestěn, Lev X. je ponechán ve španělském znění. Pro anglický překlad slova karibský - caribbean, má v mysli zafixováno psaní caribbean, jak je patrné z úvodu, názvu Galvinovy knihy, odkazů na ni i z anglického resumé.

Přes tyto formální nedostatky, na které poukazuji Špíš proto, aby k nim autor přihlédl, bude-li se chtít svou prací dále zabývat, soudím, že jde o záslužné a povedené dílo, které by mohlo být hodnoceno jako výborné.

Bohumil Baďura

Praha, 16. září 2006.